

УДК 331.582

НЕОБХІДНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ЗДІЙСНЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

Школяренко О.О., доцент

Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ

І в роки Радянського Союзу, і зараз, в епоху ринкових відносин, робота підприємства, галузі, промисловості в цілому потребувала оцінки та детального аналізу. Завжди була проблема вибору критерію ефективної оцінки результативності роботи, управління тощо. Така оцінка потрібна і внутрішнім (дирекція, планово-економічний відділ тощо), і зовнішнім (інвесторам, кредиторам, аудитори тощо) користувачам інформації.

Традиційним показником, що використовується для розрахунку багатьох економічних чинників як за кордоном, так і у вітчизняних методиках фінансового аналізу діяльності підприємства, є прибуток. Але в останній час з'явилися різні пропозиції щодо альтернативних критеріїв оцінки результатів діяльності підприємств. Так, зарубіжними економістами пропонується досить великий діапазон оціночних показників — від нефінансових, таких як «лояльність клієнтів», «індекс інтелектуального капіталу», «оновлення та розвиток», «процеси», «вартість бренда», «показники задовільності клієнтів» до інтегрованих, що розробляються на базі фінансових та нефінансових показників — «збалансованих контрольних карт» тощо. Економічна наукова думка активно полемізує про переваги та недоліки кожного показника та можливість їх використання для надання об'єктивних характеристик стану підприємства і окремих сторін його діяльності.

В останній час зарубіжні підприємства в своїй аналітичній роботі для вимірювання фінансового результату досить активно починають застосовувати показник економічної доданої вартості, концепція якого побудована на порівнянні здобутого прибутку та витрат, що компенсують вартість капіталу. Власне кажучи, цей показник розвиває традиційні методи інвестиційного аналізу, але поряд з цим дозволяє визначити, наскільки ефективною є робота підприємства, а також на дає можливість стимулювати підвищення ефективності використання капіталу.

Серед вітчизняних дослідників традиційного показника доданої вартості відома Н.Абрютіна, яка пропонує використання цього показника на мікро- та макrorівні аналізу фінансово-економічної діяльності підприємств [2].

Наявність в Україні великої кількості збиткових підприємств призводить до методичних проблем, які виникають при розрахунках та тлумаченні економічних показників їх діяльності. Ці особливості

потребують спеціального підходу до формування методів аналізу діяльності підприємств як прибуткових, так і збиткових. Нові вимоги пов'язані з необхідністю використання відповідних показників, які б надавали об'єктивну та адекватну інформацію про фінансовий стан підприємств. Такі чинники можуть розроблятися на базі показника доданої вартості, яку створює підприємство в процесі своєї діяльності. Цей показник може бути узагальнюючим критерієм результативності діяльності акціонерного товариства завдяки тому, що додана вартість поділяється між усіма учасниками корпоративних відносин у формі заробітної плати, відсотків за залучений капітал, дивідендів та податків, при цьому частка може також залишатись підприємством для свого подальшого розвитку (див. рис. 1).

Отже, метою запропонованого дослідження є вибір фінансового показника, який вимірює результативність корпоративного управління в сучасних умовах економіки перехідного періоду та дозволяє визначити пріоритетну послідовність управління відповідними показниками, а також контролювати економічні процеси в акціонерному товаристві з боку власників капіталу.

Додана вартість — це те, заради чого засновується підприємство, більше того, фінансовий результат його діяльності та привабливості для інвестування цілком залежить від пропорцій розподілу доданої вартості на складові елементи. Розрахунок показника доданої вартості ускладнюється відсутністю в стандартах бухгалтерського обліку рахунку, на якому обчислювався б цей показник. Незважаючи на наявність такого відомого показника як податок на додану вартість, сам показник доданої вартості на підприємстві не розраховується.

На рисунку 1 зображено основні напрямки використання доданої вартості та представлені елементи, на які вона розподіляється.

Так, до головних учасників корпоративного управління, які формують напрямки розподілу до даної вартості, відносяться: персонал підприємства, держава, постачальники капіталу (власного та залученого).

Для цілей аналізу пропонується обчислення показника доданої вартості за трьома методами: розподільний, виробничий та нормативний. Відповідно до методів розрахунку формуються три показники доданої вартості: адитивна додана вартість фактична (АДВ_ф), залишкова додана вартість (ЗДВ), адитивна додана вартість нормативна (АДВ_н). В процесі аналізу пропонується зробити порівняння їх значень та в залежності від результатів виявити фінансовий стан підприємства, напрямки та пріоритети управлінського впливу для нормалізації та підвищення ефективності його діяльності.

При проведенні аналізу для оцінки стану підприємств та виявлення з них найбільш перспективних для інвестування проводиться співставлення показників адитивної доданої вартості фактичної, залишкової доданої

вартості та адитивної доданої вартості нормативної. Аналіз даних потребує систематизування отриманих результатів та дає можливість для групування підприємств за ознаками, які характеризують різні співвідношення показників доданої вартості. Попарне зіставлення всіх трьох показників

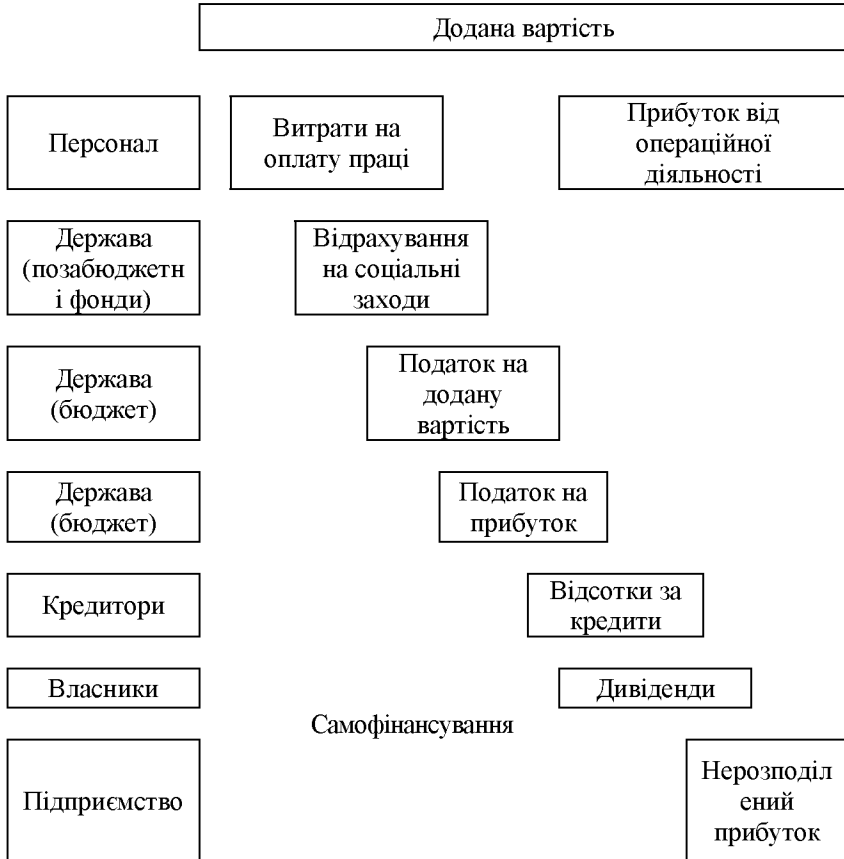


Рисунок 1. Основні напрямки розподілу доданої вартості

доданої вартості (ЗДВ, АДВ_ф, АДВ_н) передбачає наявність 7 різних ситу ацій, які можуть виникнути, та об'єднання їх у три групи.

Так, першу групу формують підприємства, які мали збитки та зовсім не створили доданої вартості, тобто не відбувається повного відшкодування витрат проміжного споживання. У складі цієї групи, окрім умови ЗДВ<0,

може бути варіант, коли фактична додана вартість більше нормативної та навпаки.

До другої групи увійшли підприємства із збитковим результатом, але позитивною величиною ЗДВ, яка дозволяє покрити лише частину елементів розподіленої доданої вартості. В цій групі показники доданої вартості формують три різні випадки їх співвідношення. Створення доданої вартості (ЗДВ) та її розподіл ($АДВ_{ф}$) менше її нормативного рівня ($АДВ_{н}$); ці підприємства можна віднести до першої підгрупи. Умови, коли $АДВ_{н}$ більша за ЗДВ, але менша $АДВ_{ф}$, відповідають другій підгрупі. Ситуація, за якої створена додана вартість підприємства та фактично розподілена перевищує нормативне значення, є останнім, третім випадком другої групи, до якої належать збиткові підприємства.

До третьої групи належать прибуткові підприємства, в яких значення фактично створеної доданої вартості дорівнює розподіленій величині. Співвідношення показників доданої вартості підприємств може бути лише двох видів: перевищення значення нормативної $АДВ_{н}$ над $АДВ_{ф}$ та ЗДВ або навпаки.

Грунтуючись на наведеній систематизації в напрямку від найглибшої збитковості до наднормативної прибутковості, підприємства відносяться до тієї чи іншої підгрупи.

Кожна група підприємств потребує індивідуального підходу до виявлення проблем та недоліків діяльності підприємства та вибору заходів, що спрямовуються на поліпшення його стану. Для задоволення цих вимог необхідно чітко розмежувати на прями та пріоритети здійснення заходів з виводу збиткових підприємств із занепаду та підвищення ефективності діяльності як збиткових, так і прибуткових підприємств. Запропоновано пріоритетну послідовність управління відповідними показниками для кожної виділеної підгрупи підприємств. Пріоритетна послідовність управління показниками доданої вартості наведена в таблиці 1

Треба зауважити, що така послідовність управління показниками доданої вартості прийнятна не тільки для окремих підприємств, але й для галузі в цілому. Для цього проводиться розрахунок загальних показників доданої вартості та проводиться їх аналіз. Далі алгоритм дій співпадає. Виявлення того, чи є підприємства прибутковими чи збитковими, та їх процентний вплив на показники доданої вартості для галузі необхідні, щоб виконком був в змозі виявити підприємства, перспективні для інвестування, та такі, що потребують субсидій та дотацій.

За наведеними вище моделями показників доданої вартості для приклада розрахуємо показники адитивної доданої вартості фактичної, залишкової доданої вартості та адитивної доданої вартості фактичної для одного з підприємств м. Красноармійська - ВАТ "Вугільна компанія "Шахта Красноармійська-Західна №1".

На протязі періоду свого існування шахта працює прибутково, постійно нарощуючи рівень видобування. На третій рік експлуатації шахта вийшла на рівень проектної виробничої потужності.

Шахта є однією з найбільш перспективних у вугільній галузі, що видобуває унікальне по змісту сірки вугілля марки К, що не уступає у цьому плані ні польському, ні російському вугіллю, що робить її продукцію привабливою для споживачів країни та за кордоном.

Немаловажним є і той факт, що на шахті створено дієздатний колектив, який керується грамотними, ринково-орієнтованими спеціалістами вищого рівня. Але шахта віднесена до категорії небезпечних по раптовим викидам вугілля, породи та газу, по вибухам вугільного пилу.

У шахти “Красноармійська-Західна №1” мається багаторічний досвід і по збуту продукції. Основні поставки здійснюються на збагачувальні фабрики Донецької області. Немаловажним фактором для економіки підприємства є довгострокові договори на поставку вугілля споживача, здатним розплачуватися за нього “живими грошима”. Споживачами вугільної продукції є в основному ЦОФ у Донецькій області (99% по фактичним даним за 2005 рік).

Застосування устаткування нового технічного рівня дозволяє знизити загальну собівартість кінцевої вугільної продукції за рахунок корегування постійних загально шахтних витрат на збагачування вугілля у силу зниження зольності.

Розрахуємо показники доданої вартості для цього підприємства за даними від 01.01.2006 року.

Застосування устаткування нового технічного рівня дозволяє знизити загальну собівартість кінцевої вугільної продукції за рахунок корегування постійних загально шахтних витрат на збагачування вугілля у силу зниження зольності.

Розрахуємо показники доданої вартості для цього підприємства за даними від 01.01.2006 року.

Порівнявши значення адитивної доданої вартості фактичної (275846,748 тис. грн.), залишкової доданої вартості (124566,32 тис. грн.) та нормативної адитивної доданої вартості (164964,3203 тис. грн.), знайшли, що підприємство відноситься до другої підгрупи третьої групи (див. табл.1), є прибутковим і цілком перспективним для вкладання інвестицій.

Зручність показників доданої вартості полягає у тому, що можна проводити подібний аналіз і для одного підприємства, і для галузі в цілому, що є необхідним для проведення оцінки інвестиційної привабливості тієї чи іншої галузі промисловості. Такий аналіз виявляє не тільки прибуткові підприємства, але й збиткові, до того ж надає напрямок для управління показниками щодо покращення стану підприємства і галузі в цілому. Аналіз доданої вартості з точки зору зовнішніх користувачів інформації є дуже зручним і через те, що стан галузі можна оцінювати, не

прив'язуючись до кількості працюючих в цій галузі підприємств. До того ж, до тих підприємств, що не збанкрутували, можна використати аналіз доданої вартості в динаміці та прослідкувати, як змінилися показники через певний проміжок часу.

Таблиця 1-
Пріоритетна послідовність управління показниками в залежності від значень доданої вартості

| Група | Ознака | Підгрупа | Умови | Алгоритм управління показниками |
|-------|------------------------|----------|---|---|
| 1 | Збиткові, ЗДВ < 0 | 1.1 | $АДВ_{\phi} > АДВ_{н}$ | 1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 3) зменшення $АДВ_{\phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| | | 1.2 | $АДВ_{\phi} < АДВ_{н}$ | 1) збільшення величини ЗДВ до рівня покриття проміжного споживання ($ЗДВ = 0$); 2) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi}$); 3) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi} = АДВ_{н}$); 4) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| 2 | Збиткові, ЗДВ > 0 | 2.1 | $ЗДВ < АДВ_{\phi}$ $АДВ_{\phi} < АДВ_{н}$ | 1) досягнення ЗДВ величини $АДВ_{\phi}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi}$); 2) досягнення ЗДВ та $АДВ_{\phi}$ розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| | | 2.2 | $ЗДВ < АДВ_{\phi}$ $АДВ_{\phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ < АДВ_{н}$ | 1) зростання ЗДВ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{н}$); 2) зменшення $АДВ_{\phi}$ до розміру $АДВ_{н}$ ($ЗДВ = АДВ_{\phi} = АДВ_{н}$); 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| | | 2.3 | $ЗДВ < АДВ_{\phi}$ $АДВ_{\phi} > АДВ_{н}$ $ЗДВ > АДВ_{н}$ | 1) зниження $АДВ_{\phi}$ до розміру ЗДВ ($АДВ_{\phi} = ЗДВ$); 2) аналіз структури $АДВ_{\phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 3) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| 3 | Прибуткові, ЗДВ > 0 | 3.1 | $АДВ_{\phi} < АДВ_{н}$ | 1) зростання ЗДВ, $АДВ_{\phi}$ до рівня $АДВ_{н}$; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |
| | | 3.2 | $АДВ_{\phi} > АДВ_{н}$ | 1) аналіз структури $АДВ_{\phi}$ та $АДВ_{н}$ за елементами; 2) одночасне збільшення величини ЗДВ, $АДВ_{\phi}$, $АДВ_{н}$ |

Таким чином, процес виходу підприємства з кризового стану, коли додана вартість не виробляється зовсім або створюється в недостатньому обсязі, розкла дається на окремі етапи, кожному з яких відповідає свій фінансовий рівень розвитку підприємства. Якщо підприємство успішно подолає (не без допомоги інвесторів) всі зазначені етапи, що спрямовані на створення необхідного розміру доданої вартості, та збалансує всі її складові елементи, то це призведе до зростання рівня ефективності виробництва та дозволить задовольнити інтереси усіх учасників управління.

Запропонований підхід до інформаційно-аналітичного забезпечення

дозволяє визначити фінансовий стан підприємства з точки зору до статності створення ним доданої вартості. Ранжирування підприємств за зазначеним критерієм та формування підгруп ґрунтується на визначенні співвідношення різних показників доданої вартості — різниць між фактично створеною доданою вартістю та витраченими коштами, а також відповідності нормативного розміру доданої вартості її фактично створеній та розподіленій величині. Надана аналітична інформація дозволяє відповідно до приналежності підприємства до однієї з підгруп виробити різні, придатні саме для цього підприємства, критерії оцінки результативності діяльності та управлінські впливи. Кожна група підприємств потребує індивідуального підходу, розробки показників для управління та пошуку засобів, що сприяють поліпшенню стану підприємства.

Література

1. Донецька область 2010. Програма розвитку – Донецьк, 1999. – С.158
2. Журавский В.П., Кавыршина В.А., Мартынов А.Ф. Отечественная практика планирования городского развития // Экономика промышленности. - 2001 - №2(12) – С.130-134

УДК 331.582

ПРОБЛЕМА ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Табачкова Н.А., к.е.н.; Козинець Л.Ю., студентка
Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ

Людина в системі виробництва та економічних відносин посідає центральне місце. Вона визначає цілі та напрями розвитку виробництва, виробляє товари й здійснює послуги для свого життя та розвитку.

Ефективність економіки будь-якого суспільства в першу чергу визначається якістю наявних трудових ресурсів та способом їх включення у виробництво, адже основною продуктивною силою є люди з їхніми здібностями та можливостями. Якісне відтворення людських ресурсів, формування трудового потенціалу та раціональне його використання – все це залежить від управління людськими ресурсами на всіх рівнях.

Управління трудовими ресурсами підприємства – це комплексна система, елементами якої є основні напрями, цілі, функції і методи кадрової роботи. Управління постає також і як організація спільної праці співробітників, колективу для досягнення поставленої мети найраціональнішим шляхом. Часто, ведучи мову про управління, мають на